

Structuri de siguranță, ordine publică și apărare în vara și toamna anului 1940, sub impactul cedării părții de nord-vest a României

Cuvinte cheie: instituții de siguranță și ordine publică, Sud-Estul Transilvaniei, schimbări teritoriale, 1940
Key words: safety and public institutions, South-Eastern Transylvania, territorial changes, 1940

Abstract

The inter-war period in general, especially the 1938-1940 years, were marked by series of internal and external risk factors that were discerned, analyzed and communicated in the most favorable time to the military and political decisional factors by the structures with safety, public order and national defense responsibilities. The multitude threats to safety, public order and defense generated, organizational and actionable measures for the commissioned structures according to The Action Plan for Prevention and annihilation of terrorist actions adopted in 1939, based on lessons and conclusions taken from the terrorist actions carried out in Czechoslovakia.

In the summer of 1940, because of a favorable international situation, the Hungarian revisionist-irredentist movement experienced a revival, fact that was mentioned in the Transylvanian Gendarmerie reports. The conclusion we took with conviction is that without support from Germany and Italy, the whole effort of Hungary and of Hungarian population from Romania to promote irredentism and revisionism would have been just a stinging failure.

Safety structures, public order and defense of the country in general, those from Transylvania in particular, have made their duty in van, within the existing regulatory framework limits and within the orders in hierarchical line. The political decision to surrender the northwestern part of the country, to Hungary in 1940 within the Dictation from Vienne caused consternation among these structures, determined to defend what were they entrusted with. The political will and the political decisions were, unfortunately, more powerful than the will to fight of those who were prepared to defend the national territory, not to yield or evacuate it without fight.

Perioada interbelică în general, anii 1938-1940, în special, au fost marcați de o serie de factori de risc interni și externi sesizați, analizați și comunicați în timp optim factorilor de decizie politică și militară, de către structurile cu responsabilități în domeniul siguranței, ordinii publice și apărării naționale.

Problema minorităților etnice a fost sur-să permanentă de tensiune, în special în Transilvania, mai ales în condițiile când acestea s-au manifestat pe o poziție ostilă față de statul român.

Dacă minoritatea germană s-a încadrat și a acționat în acord cu cerințele și condițiile existente în România, populația de etnie maghiară sau maghiarizată (în cazul secuilor și țiganilor) a adoptat o rezistență pasivă, nu s-a putut adapta, voit sau impus de la Budapesta, noului statut, cel de supus al statului român, după ce, cel puțin în perioada 1867-1918, se manifestase ca națiune dominantă (politic și economic) și în această parte a spațiului românesc.

Multitudinea factorilor de risc la adresa siguranței, ordinii publice și apărării a generat, firesc, măsuri de natură organizatorică și

acțională pentru structurile abilitate, care, în perioada februarie 1938-septembrie 1940, au cunoscut schimbări și transformări ineficiente, dacă avem în vedere situația în care s-a aflat România în toamna anului 1940.

După ce la 14 aprilie 1938, prin Decretul Lege 1556, a fost adoptată Legea pentru apărarea ordinii în stat, Secția 3 Operații din Marele Stat Major a elaborat și transmis „Instrucțiunea nr. 250 din 15 aprilie 1938 cu privire la tulburările interne” și „Directive pentru organele informative în legătură cu tulburările interne”, prin care s-a dispus ca menținerea siguranței statului și ordinii publice să treacă în sarcina autorităților militare, precizându-se că „Armata intervine numai în reprimarea dezordinilor atunci când Jandarmeria și Poliția nu pot face față situației produse de dezordine. Este strict interzis a întrebuiința armata pentru prevenirea dezordinilor sau în serviciu pentru menținerea ordinii periclitată, aceasta revine numai Jandarmeriei și Poliției”¹.

În acord cu prevederile Instrucțiunilor nr. 250/1938, Marele Stat Major a dispus corpurilor de armată și diviziilor ca, în coope-

rare și colaborare cu șefii administrației locale și comandanții unităților și subunităților de jandarmi și poliție, să întocmească „*Planul de restabilirea ordinii*”.

Conștient că unele dintre atribuțiile și misiunile încredințate nu puteau fi îndeplinite cu forțe proprii, Inspectoratul General al Jandarmeriei a solicitat Marelui Stat Major sprijin cu forțe și mijloace necesare acțiunilor pentru: intervenție rapidă în cazul unor mișcări revendicative în localitățile cu populație preponderent maghiară; crearea unor subunități cu mobilitate ridicată pentru controlul comunicațiilor, supravegherea populației, prevenirea acțiunilor teroriste; înființarea de gărzi militare în gările unde afluesc concentrați sau rezerviști; acțiuni preventive, eventual arestarea unor lideri iredentiști și revizionști; înlocuirea personalului de alte naționalități decât cea română de la CFR, poștă, telegraf, telefon și alte instituții cu atribuții și responsabilități în domeniul siguranței, ordinii publice și apărării.

În acord cu evoluțiile pe plan internațional și intern, începând cu toamna anului 1938, la 30 aprilie 1939, în contextul modificărilor teritoriale din Europa Centrală, în urma ocupării Regiunii Sudete de către Germania, a sudului Slovaciei și Ucrainei Subcarpatice de către Ungaria, au fost elaborate instrucțiuni referitoare la *Planul de acțiune pentru prevenirea și anihilarea acțiunilor teroriste* pe baza învățămintelor și concluziilor rezultate din acțiunile teroriste desfășurate în Cehoslovacia. Instrucțiunile prevedeau că „*încercările de atentate, actele de teroare se vor reprima pe loc, fără nici un fel de considerațiune*”².

Pe acest fond și în acord cu prevederile documentului la care facem referire, comandanții unităților din structurile de siguranță, ordine publică și apărare trebuiau să dispună măsuri și pentru supravegherea unor *structuri iredentiste*, atenționându-i pe membrii acestora că orice manifestare contrară intereselor statului român va fi sancționată conform legii.

Se cerea cu insistență urmărirea și descoperirea posturilor de radio-emisie clandestine prin care se ținea legătura informativă cu organizațiile de peste graniță, acțiunea cu vigilență asupra celor care dețineau arme și material explozibil, cât și problema trecerilor ilegale peste frontieră.

În noiembrie 1939, comandantul Corpului de Jandarmi, noua denumire a Inspectorata-

tului General de Jandarmi conform Legii din 3 iunie 1939, solicita Ministerului Ordinii Publice îmbunătățirea colaborării și controlul riguros al zonei de frontieră, unde se înregistrau acțiuni și activități intense de treceri legale și ilegale, contrabandă, introducerea de armament, muniții și explozibil, material de propagandă revizionistă și iredentistă, în special la frontiera de vest a țării.

Intensificarea acțiunilor revizioniste și iredentiste maghiare, în Ungaria și România, a determinat Serviciul Jandarmeriei să emită, la 12 decembrie 1939, un ordin circular, transmis structurilor din subordine, prin care li se solicita „*să vegheze cu toată încordarea pentru prevenirea acțiunilor subversive*”³. Totodată a fost elaborat un „*Plan de acțiune polițienească pentru contracararea acțiunilor subversive desfășurate de către iredentiști*”⁴ care prevedea măsurile luate de Jandarmerie și autorități, modul de colaborare între acestea, pentru contracararea acțiunilor de propagandă, alarmă și defetism, sabotaj și terorism.

În privința acțiunilor de propagandă revizionistă și iredentistă se avea în vedere măsurile de adoptat și acțiunile întreprinse, avându-se în vedere că acestea se executa prin: viu grai, de la om la om; răspândirea de broșuri, manifeste, reviste, cântece și hărți trecute clandestin în România și distribuite tineretului în scop de a exalta sentimentul național iredentist; radio; scrisori trimise de fugarii minoritari de peste graniță; trupe de teatru, echipe de concursuri sportive, înlesnindu-se trecerea diferiților agenți de legătură sau teroriști.

Referitor la acțiunea alarmistă și de defetism a iredentiștilor, se aprecia că aceasta avea ca scop principal demoralizarea populației românești prin lansarea de știri false, creând o atmosferă de panică și nesiguranță, cât și lansarea de zvonuri și idei pentru a crea un curent de opinie favorabil acțiunii subversive. Acțiunile de sabotaj aveau în atenție și ca scop principal: instigarea muncitorilor și a lucrătorilor din întreprinderi de a sabota produsele și fabricația, îndemn la neplata impozitelor și sustragerea de la rechiziții, dezertarea din armată cu armament și muniții, executarea de distrugerii la instalațiile de interes economic, social și militar.

Cele mai grave erau considerate acțiunile de terorism, modul și mijloacele de acțiune ale iredentiștilor și revizionștilor constând

în: recunoașterea și informarea pentru a cunoaște în amănunt terenul și trecerile peste frontieră; luarea legăturii cu agenții locali; membrii organizațiilor teroriste acționau deghizați în pescari, plutași sau agenți de poliție, urmărind să descopere sistemul de patrulare al grănicerilor și jandarmilor, să realizeze legătura cu contrabandiștii și agenții lor de încredere. Trecerea frontierei se realiza prin simularea dezertării, repatrierii, executându-se individual sau în grup. În planul la care facem referire se arată că acțiunile teroriste aveau ca scop: înarmarea și pregătirea populației minoritare ca să atace autoritățile și armata; scoaterea din luptă a combatanților; compromiterea acțiunilor militare prin distrugerea căilor ferate, podurilor, gărilor și depozitelor; crearea situațiilor favorabile prin atacuri simulate și demonstrative pentru a înșela aparențele, a atrage forțele și autoritățile într-o direcție care să degajeze alte direcții.

Pentru constituire și acțiune, structurile teroriste erau formate și disimulate în organizații studențești, sportive, în care intrau tehnicieni și specialiști în utilizarea explozibilului și mijloacelor radio. Acestea își procurau materialul de luptă și distrugere prin persoane aparent inofensive, provenind din rândul călugărilor, preoților și intelectualilor, meseriași (croitori, fotografi, cizmari) la atelierele cărora exista un trafic de persoane greu de controlat.

Activitățile și măsurile întreprinse au avut un suport real – activități și acțiuni ale iredentismului și revizionismului maghiar, desfășurate în Ungaria și România, planificate și coordonate de la Budapesta, multe din acestea identificate și probate de către structurile informative ale statului, armatei și jandarmeriei în perioada 1938-1940.

Referindu-ne doar la structurile jandarmeriei, văzute, în acord cu prevederile legale din epocă, ca elemente de siguranță, ordine publică și apărare, evidențiem că unitățile din Transilvania au avut în atenție, în mod deosebit, acțiunea iredentei maghiare.

Așa cum rezultă dintr-un raport înaintat, la 3 decembrie 1939, Serviciului Jandarmeriei de către comandantul Regimentului 7 Jandarmi „Someș”, colonelul Anibal Panaitescu, această unitate „prin urmărire, vigilență și permanentă muncă, prin organele sale de căutare de informațiuni, a căutat să descopere toate mijloacele de propagandă întrebuițate de către iredenta maghiară în acțiunea sa

iredentistă și revizionistă ce se desfășoară pe teritoriul Regimentului și în special la frontiera de vest”⁵.

În urma investigațiilor consecvente și consistente, s-a constatat că în mediul rural, unde accesul la presă și radio era limitat, cel mai mult utilizat mijloc de influențare era propaganda verbală, realizată de către diferite societăți maghiare (culturale, religioase, corale, economice, comerciale și industriale, cooperative, casine și biblioteci maghiare, societăți sportive), pe care efectivele legiunilor teritoriale de jandarmi „*le-a identificat și pus sub strictă, discretă și permanentă supraveghere, luându-se după caz măsurile preventive sau represive contra acelor societăți care au încercat sau și-au manifestat pe față sentimentele iredentist-revizioniste*”⁶.

Biserica reformată și romano-catolică, în cadrul cărora activa populația de naționalitate maghiară, erau masiv implicate în activitatea revizionistă și iredentistă, până la începutul lunii decembrie 1939, fiind identificate în Transilvania 166 de societăți ai căror președinți erau preoți reformați sau romano-catolici.

Intensa activitate iredentist-revizionistă a maghiarilor a determinat și o amploare sporită a acțiunilor Jandarmeriei pe linia identificării și contracarării acesteia, concretizată în probarea faptelor și trimiterea în judecată „*pentru propagandă iredentist-revizionistă a unui număr de 253 indivizi de origine etnică maghiară sau șvabi maghiarizați. Toți aceștia sunt victimele îndemnurilor venite din mijlocul societăților maghiare*”⁷.

Din cei 253 de indivizi trimiși în judecată, în decembrie 1939, 172 erau în curs de judecată, 4 au fost achitați, iar 77 au fost condamnați, în total la 15 ani, 3 luni și 23 zile de închisoare și 52.250 lei amendă.

O altă direcție de acțiune a structurilor jandarmeriei a fost cea a cercetării, descoperirii și contracarării organizațiilor teroriste maghiare din Transilvania, constatându-se că „*din aceste organizații au făcut parte și unii președinți și unii membrii ai unor societăți maghiare din comunele rurale, de aici rezultă că instrucțiunile și directivele venite din Ungaria relativ la organizarea nucleelor teroriste au trecut și prin societățile maghiare din Ardeal*”⁸.

Un aspect semnalat de către structurile jandarmeriei este acela că „*unii preoți romano-catolici și reformați nu se mulțumesc să fie*

*conducătorii spirituali ai diferitelor societăți iredentiste maghiare, dar că fac parte și din organizațiile teroriste cu roluri importante*⁹.

Cea mai importantă rețea de terorism și spionaj pe teritoriul României a fost descoperită la 14 octombrie 1939, când au fost arestate 172 de persoane de cetățenie română și maghiară.

În urma unei ample anchete și a unui probatoriu incontestabil, s-a ajuns la concluzia că în nucleele teroriste descoperite pe teritoriul României activau ofițeri și subofițeri din armata maghiară care aveau, în același timp, și funcția de instructori în cadrul organizației „Rongyos Gárda”. Deși activitatea acestor nuclee teroriste era deosebit de periculoasă pentru securitatea și apărarea României, ca semn de bunăvoință și de speranță pentru îmbunătățirea relațiilor cu Ungaria, în urma unor negocieri între reprezentanții României și Ungariei, partea română a dispus eliberarea a 55 de agenți maghiari.

Cei mai mulți dintre aceștia au fost din nou infiltrați în Transilvania în cursul anului 1940, fiind arestați în vara anului 1940.

Din interogarea celor reținuți a rezultat că misiunea structurilor teroriste, diversioniste și paramilitare consta în: efectuarea de distrugerii la infrastructura de comunicații feroviare și rutiere; producerea de incendii în păduri și localități cu populație românească; otrăvirea surselor de apă; provocarea și punerea pe seama românilor a unor acțiuni distructive și de nesiguranță în localități cu populație majoritar germană; complotarea de zvonuri în toate mediile, indiferent de naționalitatea populației, care să genereze neîncredere, suspiciune, surse de conflict, care ulterior să fie exploatate de către propaganda dirijată prin centrele și subcentrele din Ungaria și unele țări europene.

Interogatoriile efectuate de către structurile abilitate au permis desprinderea unor concluzii referitoare la pregătirea și modul de acțiune a structurilor de informații teroriste și diversioniste de pe teritoriul țării noastre. Structurile terorist-diversioniste și de spionaj care urmau a fi infiltrate în România erau pregătite pe teritoriul Ungariei, în principal la Budapesta, unde se afla centrul organizației teroriste pentru România.

Pregătirea, în general de scurtă durată, avea în vedere: mânuirea cu precizie și în siguranță a explozibililor; efectuarea unor

activități practice de distrugere la calea ferată, poduri și lucrări de artă; cunoașterea în detaliu a zonei în care urmau să acționeze; stabilirea modului de luare a legăturii cu colaboratorii din România și cooperarea cu aceștia; evitarea infiltrării de agenți români în structura grupurilor.

În compunerea structurilor teroriste intrau bărbați și femei, de vârste diferite, de profesii care presupuneau contacte dese pe linie de serviciu (medici, ingineri, juriști, consultanți, arhitecți, comercianți, frizeri, fotografi, coafeze, ș.a.), care ușura realizarea legăturilor și justifica prezența în diferite locații.

Anul 1940 a marcat o intensificare a mișcării iredentist-revizioniste a maghiarilor din Ungaria și România, pe fondul victoriilor germane pe frontul de vest, a speranțelor pe care Germania și Italia le dădeau Ungariei și Bulgariei în privința satisfacerii pretențiilor teritoriale pe seama României.

Starea de spirit a populației românești din Transilvania era marcată de evoluția relațiilor internaționale, de starea materială generată de numeroase concentrări și rechiziții, de intensa activitate revizionistă maghiară.

Constatarea principală era aceea că „populația rurală românească dorește mai mult ca oricând, să nu accepte sub nici o formă și nici un fel de tratative care ar privi modificarea granițelor noastre – sub riscul oricăror jertfe, românii fiind convinși de izbândă”¹⁰.

Referitor la starea de spirit a populației din mediul urban, se semnală îngrijorarea față de viitorul țării, alimentată de informațiile pe care le aveau, în condițiile în care „majoritatea românilor știind ungurește, ascultă diferite știri emise de radio Budapesta și pe care le discută atât în familie cât și în afară”¹¹.

La începutul lunii august 1940, structurile de siguranță și ordine publică semnalau nemulțumirile apărute în cadrul populației românești din Transilvania în legătură cu o întârziată și ineficientă propagandă a guvernului român față de propaganda iredentistă și revizionistă maghiară, cât și în privința intenției guvernului de a accepta tratative cu delegații unguri în scopul unor rectificări a frontierelor de vest.

Era semnalată de asemenea propaganda făcută de către adepții lui Iuliu Maniu care „în discuțiile duse de la om la om agita pentru o pasivă rezistență împotriva intențiilor gu-

vernului, pregătind terenul pentru acțiunea autonomistă preconizată de dl Maniu, pentru cazul când s-ar accepta teritoriul din pământul Ardealului”¹².

În cursul anului 1940, în special începând cu luna iunie, Jandarmeria din Transilvania și-a concentrat efortul pentru a identifica și evalua: organizarea bandelor de teroriști în Ungaria; propaganda revizionistă maghiară și legătura ce o are cu conducătorii iredentiști maghiari din țară; starea de spirit a populației din Ungaria; informații și date cu privire la armata maghiară; spionajul maghiar; lansări de zvonuri tendențioase; opinia publică a maghiarilor din România; situația conducerii oficiale a minorităților maghiare; activitatea organizației „Erdélyi Magyar Gazdasági Egylet”; înaintarea de tabele nominale cu indivizii identificați ca agenți de spionaj în favoarea Ungariei și legătura ce o au cu cei de pe teritoriul românesc. Curentul iredentist și revizionist care a cuprins marea majoritate a maghiarilor din România a fost demonstrat de către structurile jandarmeriei, care a descoperit sediile unor organizații în biserici, la domiciliul liderilor sau a unor simpli cetățeni, dintre cei mai radicali, folosirea ca distribuitori de materiale propagandistice, armament, muniții și material explozibil.

Analiștii din structurile jandarmeriei constatau că „Activitatea conducătorilor păturii maghiare este în atât de dibaci diriguată, încât nu se comit infracțiuni la legile de ordine și siguranță, astfel că datele concrete sunt puține în raport cu starea de spiriteală și cu planurile revanșarde ale acestei minorități”¹³.

Era sesizat și faptul că liderii minorității maghiare speculau „orice slăbiciune a autorităților, orice abuz, orice comportament compromișător al românilor, căutându-se a se pune tot ce este românesc într-o postură defavorabilă, folosindu-se pentru aceasta o acțiune dibace, metodică, insinuantă și în aparență neînsemnată, dar vădit distructivă”¹⁴.

După aprecierea analiștilor din Jandarmerie, organizația Frontul Renașterii Naționale, creație a regelui Carol al II-lea, a asigurat cadrul organizatoric propice, legal, al activității iredentist-revizioniste a maghiarilor: „prin organizarea minoritarilor în secția maghiară a FRN-ului, ungurii se simt mult mai uniți. Înainte de FRN se mai găseau și unguri care să lucreze într-o formă oarecare, și pentru interesele noastre, azi însă, toți minoritarii

formează o grupare omogenă care să lucreze numai la întărirea și apărarea intereselor specifice ungurești”¹⁵.

În primăvara anului 1940, s-a constatat o intensificare a întrunirilor publice sub îndrumarea liderilor de opinie maghiari, prilej cu care, în funcție de situație, propaganda iredentistă și revizionistă se făcea deschis sau prin forme aparent inofensive.

Casele persoanelor cu o stare materială bună erau loc de adunare pentru a audia emisiunile de propagandă la Radio Budapesta, al căror conținut urma a fi transmis locuitorilor din mediul rural.

Era semnalat cazul preotului Nagy Petre, al bogătașului Gazda Miclos și avocatului Lorintz Albert, din localitatea Belin, județul Trei Scaune, la domiciliul cărora, noaptea, se adunau țărani și intelectuali care ascultau la posturile de radio ungurești, „care răspândite apoi în masa populației facă să se țină treaz sentimentul șovin maghiar”¹⁶.

Un alt aspect sesizat și urmărit de către structurile Jandarmeriei a fost cel al corespondenței sosite din Ungaria, introdusă ilegal în țară. În vara anului 1940, era de notorietate activitatea avocatului Kover Ion din Covasna, fost colaborator al revistei „Magyar Ut”, care datorită ideilor promovate era interzisă, la domiciliul căruia s-au găsit „un mare număr din aceste reviste și tot acesta a încercat a distribui diferitelor persoane din județ asemenea reviste, care au fost prinse la poștă. I s-a dresat acte și diferit justiției militare”¹⁷.

Avocatul Kover Ion se afla în serviciul notarului Jancsó Gábor din Covasna, care, la rândul său, fusese plecat în Ungaria, făcând obiectul unor cercetări în cursul lunii martie 1940.

Verificarea corespondenței intrate ilegal în țară, a permis identificarea rețelelor formate și care erau implicate în activitatea de propagandă iredentist-revizionistă.

Față de avalanșa de acte juridice scoase din țară, în special din județul Trei Scaune, comandantul Legiunii de Jandarmi Trei Scaune – maiorul Lazăr Radu – solicita pe cale ierarhică „a se interveni la organele superioare locului în drept pentru a interzice preoților minoritari, primăriilor, judecătorilor și notarilor publici, a elibera acte pentru persoanele din Ungaria”¹⁸.

În vara anului 1940, pe fondul unei situații internaționale favorabile, mișcarea iredentist-revizionistă a cunoscut o revigorare,

fapt menționat în rapoartele Jandarmeriei din Transilvania. Astfel, în a doua jumătate a lunii iunie 1940 comandantul Regimentului 8 Jandarmi Mureș, colonelul Gheorghe Prapargescu, arăta că „*Noua situație internațională le-a mărit speranțele realipirii Ardealului la Ungaria. Se organizează în formațiuni semi-militare, teroriste, în scopul de a ajuta armata maghiară într-un eventual război ce ar porni în contra României. Fac propagandă iredentistă de la om la om cu multă prudență pentru a nu fi diferiți justiției stânjenindu-li-se astfel acțiunea. Adevărații pioni ai iredentismului maghiar pe teritoriul rural sunt preoții și învățătorii maghiari care țin un strâns contact cu masele populației maghiare*”¹⁹. Aprecierile erau formulate pe baza constatărilor din perioada 15 mai – 15 iunie 1940, care au fost raportate în timp util eșalonului superior.

Astfel, era prezentată activitatea preotului reformat Tompa Sigismund din comuna Bățanii Mici, Județul Odorhei, care duminica și în zilele de sărbătoare religioasă, ținea predici cu interpretări, căutând a menține sentimentul național maghiar și a-l întări.

După încheierea activităților comune, cei implicați nemijlocit în activitatea iredentistă rămâneau pentru o discuție privată cu preotul, despre care se credea că viza activitatea viitoare a celor mai înfocați activiști ai cauzei ungare.

Înlăturarea prezenței românești în localitățile cu populație covârșitor maghiară era un obiectiv urmărit cu consecvență. Menționăm doar cazul învățătorului pensionar Biro Ștefan din comuna Tălișoara, județul Odorhei, un înfocat iredentist, care afirmase de mai multe ori că „*va căuta pe orice cale să desființeze notariatul din acea comună, pentru a pleca toți funcționarii români de la conducerea comunei lui*”²⁰.

Lunile iulie și august 1940 s-au dovedit a fi cele mai dificile în privința activității de combatere a iredentismului și revizionismului maghiar, datorită amplitudinii și diversității formelor de manifestare, discreției și conspirativității cu care structurile ostile își planificau și desfășurau activitatea.

Identificarea și prezentarea succintă a unor aspecte din Transilvania, pentru contracararea mișcării iredentiste maghiare, ne determină să apreciem că aceasta s-a dovedit benefică pentru autoritățile locale și centrale.

Rezultatele obținute, ca și eșecurile de altfel, au stat la baza planificării și desfășurării acțiunilor viitoare. Prezența jandarmeriei rurale în localitățile cu populația cea mai predispusă la acțiuni ostile statului român a fost un factor descurajator pentru maghiari, un obstacol în calea manifestării libertății de acțiune în direcțiile preconizate.

Concluzia pe care o formulăm cu convingere este că, fără un sprijin din partea Germaniei și Italiei, întregul efort al Ungariei și al populației maghiare din România, pentru promovarea iredentismului și revizionismului ar fi fost un eșec usturător.

Structurile de siguranță, de ordine publică și de apărare ale țării în general, cele din Transilvania în special, și-au făcut cu prisosință datoria, în limitele cadrului normativ existent, ale ordinelor pe linie ierarhică.

Decizia politică de cedare fără luptă a părții de nord-vest a țării, atribuită Ungariei prin Dictatul de la Viena, a produs consternare în rândul acestor structuri, hotărâte să apere ceea ce le era încredințat.

Voința politică și deciziile politice s-au dovedit a fi, din păcate, mai puternice decât voința de a lupta a celor care se pregătiseră să apere teritoriul național, nu să-l cedeze și să-l evacueze fără luptă.

Drd. Eugen POP

Note – Notes

1. AMR, <i>fond Microfilme</i> , rola PII 1.1002, c1.	6. <i>Ibidem</i> , f. 73.	15. <i>Ibidem</i> , f. 141.
2. Arh. Naț. Inst. Centr., <i>fond Inspectoratul General al Jandarmeriei</i> , dosar nr. 7/1939, f. 204.	7. <i>Ibidem</i> , f. 75.	16. <i>Ibidem</i> , dosar nr. 364, f. 59
3. <i>Ibidem</i> , f. 20.	8. <i>Ibidem</i> , f. 76.	17. <i>Ibidem</i> , f. 125.
4. <i>Ibidem</i> , f. 62-70.	9. <i>Ibidem</i> , f. 78.	18. <i>Ibidem</i> , f. 128.
5. <i>Ibidem</i> , dosar nr. 6/1939, f. 72.	10. <i>Ibidem</i> , dosar nr. 64/1939, f. 323.	19. <i>Ibidem</i> , dosar nr. 20/1940, f. 107.
	11. <i>Ibidem</i> , p. 324.	20. <i>Ibidem</i> , f. 105.
	12. <i>Ibidem</i> , f. 238.	
	13. <i>Ibidem</i> , f. 41.	
	14. <i>Ibidem</i> , f. 44.	